

2-8.9.2024.

THEATRE ТЕАТАР

№5

субота

7. септембар • 2024. година

НА РАСКРШЋУ
AT THE CROSSROADS

ХРОНИКА ФЕСТИВАЛА

ОСНИВАЧИ ФЕСТИВАЛА

ПОДРЖАЛИ

ПОДРЖАЛИ

ФЕСТИВАЛ ДРАМЕ И ПОЗОРИШТА БАЛКАНСКОГ КУЛТУРНОГ ПРОСТОРА | FESTIVAL OF DRAMA AND THEATER OF THE BALKAN CULTURAL SPACE

ЋЕЛАВА ПЕВАЧИЦА

роконјета ЕЖЕНА ЈОНЕСКА

ПРЕВОД по бокешки
НЕВЕН СТАНИЋИЋ

адаптација и РЕЖИЈА
ЈАГОШ МАРКОВИЋ

ИГРАЈУ

ОЛГА ОДАНОВИЋ
БРАНКО ВИДАКОВИЋ

ДУБРАВКА ДРАКИЋ
МОМЧИЛО ОТАШЕВИЋ

САНДРА БУГАРСКИ

БРАНМИР ПОРОВОИЋ

Синоћ на фестивалу

Ежен Јонеско • ЋЕЛАВА ПЕВАЧИЦА • Центар за културу Тиват (Црна Гора)

ЕЛЕМЕНТАРНЕ ЧЕСТИЦЕ • Народен театар „Иван Вазов“, Софија (Бугарска)

Вечерас на фестивалу

НАРОДЕН ТЕАТАР
СПЕКТАКЪЛ НА КРИС ШАРКОВ

ЕЛЕМЕНТАРНИТЕ
ЧАСТИЦИ
ПО РОМАНА НА
МИШЕЛ УЕЛБЕК

ОКРУГЛИ СТО

Јагошевска позоришна чаролија

На петој вечери 5. *Театар* на раскрићу одиграна је представа *Ђелава ђјевачица* Ежена Јонеска, у режији Јагоша Марковића и у продукцији Центра за културу Тиват.

Оливера Милошевић, модераторка округлог стола, разговор је започела речима да је *Ђелава ђјевачица* последња представа Јагоша Марковића, али да иако он више није са нама, верује да је сваки пут присутан када се ова представа игра, а можемо је назвати и једном правом јагошевском позоришном чаролијом. Овај текст је занимљив по томе што га је Јонеско написао још 1950. године, а у то време је настала и драма апсурда са много речи, која не говори ништа речима, а каже све. Јагош Марковић је имао циклус медитеранских представа, које дуго није радио, а желео је да *Ђелава ђјевачица* буде таква, па је тражио да се текст преведе на бокешки дијалекат.

Театролог Дејан Петковић навео је да је ово нешто далеко инвентивније, зато што се боље игра, односно игра се из менталитета у који су урњени сви, дакле видимо ону воду у којој су се сви окупали у тој дивној бокешкој атмосфери. Ова представа се одмакла мало даље од авангарде, али се приближила идеалима. Дакле, то разарање језичких модела, језичких патерни прва је ствар која фиктивно гура комад напред.

Миливоје Млађеновић, театролог, истакао је да он још не може да се потпуно приземе због оног краја и оне опомене Јагошеве, која је заправо била порука, односно његов опроштај и додао да је да је сведочио том његовом медитеранском стваралаштву, медитеранској поетици. Било би добро да заборавимо све термилошке недоумице - театар апсурда, Јонеско, да га оставимо да он тихује у историји светске

драме, јер овде треба да говоримо о Јагошевој поетици и о завршетку, нажалост, његовог медитеранског круга. Ово је симбиоза и ово је есенција онога што је он у тим својим представама. Он је овом представом деконструисао апсурд.

Јелена Поповић, драматуршкиња, је рекла да иако никада није била одушевљена апсурдом, будући да у позоришту воли да буде одушевљена, ова представа је успела да је одушеви. Превод о коме се говорило јесте демистификација. Истакла је да разуме да је баљење текстом на бокешком дијалекту вероватно најтеже пало Олги Одановић, Банету Видаковићу и Сандри Бугарски, будући да им црногорски језик није матерњи. Ипак, они су били филтер, преузели су то бремене да бисмо ми разумели. У овој представи се чује једна предивна хармонија, ово је мелодија од текста.

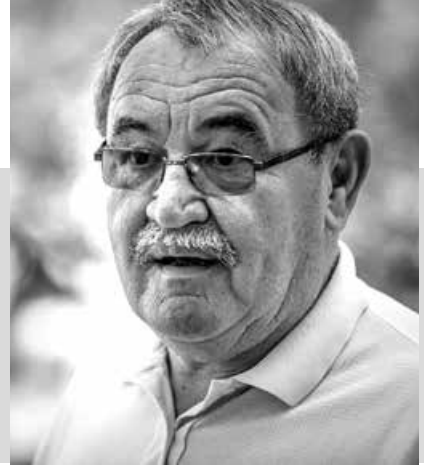
Јована Сћанковић

ИНТЕРВЈУ

Душко Љуштина:

И некад и данас казалиште чине глумци, писци, редатељи, костимографи, сценографи и многи други умјетници

Душко Љуштина, по струци дипломирани управни правник с дипломом менаџмента у култури и пројектног менаџмента Економског факултета, мастером из економије те докторатом на тему „Улога и примјена маркетинга у хрватским казалиштима“, загребачком културом бавио се на разне начине од 1975, али целог радног века успешно се бавио оживљавањем слободних и алтернативних позоришних фестивала, пројеката и плесних ансамбала. Један је од наших најзначајнијих позоришних зналаца, а са њим смо разговарали о Театру на раскршћу, као и његовом виђењу позоришта некада и сада.

1. “Театар на раскршћу” је позоришни фестивал који обухвата балкански културни простор. Будући да сте део Фестивала од самог оснивања, како видите овај фестивал?

Сваки фестивал је својеврсна казалишна прослава, казалишни ужитак и озбиљно промицање казалишне умјетности. Фестивал на раскршћу свакако има водећу улогу и најзначајнији је такав фестивал ако говоримо о балканском културном простору. То је фестивал гдје се сусрећу представе из држава које су настале распадом бивше Југославије, као и сусједних држава, па кад говоримо о језику представе се играју на једно 7, 8 различитих језика, тако да фестивал Театар на раскршћу остаје и својеврсни мото

казалишне умјетности на овим просторима, а наравно, представља и својеврсни драгуљ Ниша и Нишке области.

2. Колико су позоришни фестивали значајни, а по чему бисте издвојили нишки фестивал?

Мислим да сам великим дијелом на ово питање одговорио у првом питању, но могу само поновити да нишки фестивал стоји уз бок великих фестивала који се одржавају у Србији, Хрватској, Словенији, Македонији, Црној Гори итд, а има и значајну улогу у развоју казалишне умјетности нарочито у Нишу и позориштима који гравитирају према Нишу. *Teatar na raskrshcu* је много важнији за Ниш и околину него то сами умјетници, политичари и грађани Ниша мисле. Овдје ћу цитирати Лорку: „Народ који не помаже своје казалиште је или мртав или ће ускоро умријети” па је препорука: чувајте, брините и развијајте овај фестивал.

3. Како социолошке промене делују на позоришну уметност? Да ли постоје моменти у којима управо социолошка деловања проузрокују промене у функционисању позоришта?

Социолошке промене утјечу на све видове људског живота, па наравно и на казалишни живот. Велика утакмица рада и капитала у почецима капитализма на овим просторима је потиснула казалишни живот у

потпуно у други план. Некада су глумци били прве звјезде нашега живота, а данас су те звјезде политичари. Немамо више Музичке омладине, немамо више аниматора културе по творницама, па је, наравно, брига за публику пала само на казалиште.

4. У ком је положају позориште на балканском културном простору?

Пуно би било боље када би ја искрено могао вама одговорити на ово питање, али ја имам прилично килограма и не волим резати грану на којој сједим јер бих се могао разбити. Да сви не изумремо морамо озбиљно мијењати однос према казалишту, довести казалишне умјетнике у позицију да могу од свог посла живјети, а нишка политика мора схватити да Ниш мора имати најмање три професионална казалишта.

5. Будући да имате импозантну каријеру и дуго се бавите проучавањем позоришта, да ли можете да укратко издвојите неке основне разлике између позоришта некада и позоришта сада?

Па нема ту неких спектакуларних разлика, и некад и данас казалиште чине глумци, писци, редатељи, костимографи, сценографи и многи други умјетници, разлика је, као што сам већ споменуо, некада су глумци били звјезде наших екрана, а данас су то политичари.

Фото:
Предраг Мишић

ИНТЕРВЈУ

Олга Одановић:

Позориште је огледало живота и неопходно је свима

Љубав на први поглед, овако бисмо могли описати сусрет Олге Одановић и *Театра на раскрићу*. Ниш је већ имао места у њеном срцу пошто је део живота провела у Алексинцу, а на Летњој позорници добијала аплаузе и награде, а сада се ту „угурало“ и Народно позориште. Посебно је срећна, каже, што је у Ниш баш са представом *Ђелава ђевачица* Јагоша Марковића, њеног великог пријатеља који јој много недостаје и који је био један од „стубова позоришне уметности“.

Олга Одановић никог не оставља равнодушним, небитно да ли прича са малих екрана, великог платна, „дасака које живот значе“ или приватно. То се уверила и нишка публика пете вечери петог фестивала *Театар на раскрићу*, а да бисмо заокружили симболику броја пет - била је за петицу.

Први пут је на још младом фестивалу, а жели му да заједно прослављају и велике јубилеје.

- Мени је увек пуно срце када видим представе из региона и да је то један интернационални фестивал. Срећна сам, Ниш мора да има један озбиљан позоришни фестивал. Надам се да ће овај фестивал да траје јако дуго, да ћемо да слаavimo неке лепе јубилеје. Апсолутно подржавам сваку врсту ангажовања у смислу организације. Позориште је неопходно свима, без обзира

ком слоју припадате. Позориште је огледало живота, ствар која указује на многе ствари које живимо. Мислим да свака врста фестивала, поготово у Нишу, који заслужује, апсолутно подржавам и надам се да ћете трајати јако дуго - каже Олга Одановић.

Олга и Ниш су снажно повезани, живела је и школовала се у оближњем Алексинцу, а на Филмским сусретима је имала бројне филмове, али и награде.

- Емотивно сам везана за Ниш. Волим Ниш и волим да дођем. Волим да будем и на филмском фестивалу, а и овај позоришни ми је посебно драг. Морам да нагласим што сам посебно срећна што смо у Нишу са *Ђелавом ђевачицом* мог омиљеног редитеља и пријатеља Јагоша Марковића - додаје Олга Одановић.

О Јагошу Марковићу, њеном великом пријатељу и редитељу чији је рад поштовала и волела, Олга Одановић је причала са посебним емоцијама, не штедећи лепе речи и са мало кнедли у грлу.

- Цела постава од нас шесторо у *Ђелавој ђевачици* смо велики љубитељи Јагошевог позоришта. Има их много, али нас шесторо смо посебно везани за Јагоша. Не кажем да смо само ми његови, али ми смо велики љубитељи Јагошевог позоришта. Много има људи који су га волели, на моју

велику радост. Срећна сам што сам живела у Јагошево време. Срећна сам што сам га упознала, што смо заједно стасавали и као људи и ја као глумица, он као редитељ. Стварно смо били нераздвајни од треће године академије где ме је и први пут и видео на испиту Античке трагедије, играла сам Медеју и од тада се више нисмо раздвајали. Било је и представа које су биле мање добре, али је зато Јагош направио представе за памћење, вансеријске и које ће се апсолутно памтити дуго, дуго, дуго. То су неке неизбрисиве ствари. Хвала му на томе. Он ме је научио шта је позориште, да се радујем када дођем у позориште, научио ме је много тога. Имала сам дивног професора Миленка Маричића, који је био изванредан педагог, али када се појавио Јагош и пракса у позоришту и рад са њим, дошле су ми многе добробити што се тиче моје глумачке каријере, али и његове редитељске - рекла је глумица.

За њега Олга Одановић каже да је био „стуб позоришне уметности“ и сада тај стуб недостаје. Живеће Јагош дуго док год су његова дела на позоришним сценама и док има овакве велике људе који о њему преносе најлепше приче.

Љубица Јоцић

РЕЧ КРИТИКЕ | БЕЛАВА ПЕВАЧИЦА ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ТИВАТ (Црна Гора)

ИНЕРЦИЈА И ОПАСНОСТИ КОЈЕ НОСИ

Белава певачица, Ежен Јонеско, режија, адаптација, избор музике Јагош Марковић, Центар за културу Тиват

Јонескову *Белаву певачицу* редитељ Јагош Марковић „сели“ у Боку Которску, у стан грађанске породице, адаптира га у медитерански сплин. Драматург Невен Станичић преводи драму на бокешки дијалекат сп(р)етно интерполирајући делове глумачких импровизација у текст, смешта га дубоко у бокешки и медитерански контекст. Не само да је на Медитерану, ова је представа у мору (сценографија Тара Лазаревић Кисић). Глумачки ансамбл је у води у којој хода, живи, а вода је пројектована и изнад глава

публике, тако да смо у то море дубоко уроњени.

Глумачки тим Олга Одановић, Бранко Видаковић, Дубравка Дракић, Бранимир Поповић, Сандра Бугарски и Момчило Оташевић играју зрело, у апсурдном тону, прецизно обликујући партитуру коју стварају. Играју људе потпуно несвесне себе, света око себе, онога што говоре и раде, немоћне (паралела са јучерашњом представом на фестивалу *Субоџа, недеља и њонедељак* Сатиричког казалишта *Керемџух*) да напусте нездраву матрицу којој припадају. Бранко Видаковић ће на округлом столу након представе подсетити да Јонеско говори о конформизму и несвести средњег слоја који нас је, парафразирају, довео до фашизма и тиме до тачке у којој се човечанство данас налази. А налазимо се у времену четврте индустријске револуције, миграција библијских размера, ратова који букте на различитим пољима...

Сценографкиња Тара Лазаревић Кисић свет ове драме ставља у дом Бориових, у затомљену атмосферу која даје јасан оквир нашим јунацима, смешта нас у инерцију живота господина и госпође Борио. Бориови у ту инерцију примају све своје госте који јој једнако припадају. Костим Марије Марковић Милојев представи даје надахнуће, маштовитост, он је још један приповедач који изниче из Медитерана, ствара атмосферу Фелинијевих филмова и Барикових романа. Избор музике Јагоша Марковића ствара аутентичан амбијент представе.

Тим ове представе успешно одговара на тежак изазов, суочава нас са чињеницом (што чини и апсурд) да је људска егзистенција важна, да је могуће живети из контре у односу на протагонисте, самосвесно, стварајући успомене, али прво морамо себи поставити питање шта смо свету и шта нам је свет.

Нађаша Гвозденовић

РЕЧ КРИТИКЕ | БЕЛАВА ПЕВАЧИЦА ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ТИВАТ (Црна Гора)

БОКЕШКА РАПСОДИЈА БЕЛАВЕ ПЕВАЧИЦЕ

Белава певачица Ежена Јонеска, као последња представа Јагоша Марковића, дочекана је у Нишу са страхопоштовањем према великом имену спрске и црногорске режије, и пете вечери *Театра на раскришћу* у потпуности оправдала сва очекивања. Гледали смо апсурд који је генијални превод Невена Станичића на бокешки језик, претворио у карикатуру наше учмале стварности и доживели катарзу сопственог бесмисла.

Нисам љубитељ апсурда ни у позоришту, као ни у животу, никад га нисам довољно прихватила да бих у њему пронашла ишта смешно, али синоћ сам се, горко, али и од срца насмејала. Не само брачним паровима (у овој адап-

тацији господин и госпођа Борио, очигледни преживели представници некадашње аристократије и отуђени супружници Лазари, осликани као представници новокомпоноване господе), већ и себи, свом народу, својој садашњости и начину на који трајимо ђуп времена које нам је дато да га паметно трошимо. То протраћено време сам препознала синоћ у води која као да цури из великог сталог сата. И, осим непријатности на коју су домаћини одавно већ навикли, а коју гости прихватају без речи, као што неуким скоројевићи прихватају све што раде они који су богати по наследном праву, тој просутој води нико не придаје значај. Чак ни служавка, која би требало макар по наредби да је покупи, а још мање ватрогасац, радостан што у кући нема ватре. И то је довољно да театар апсурда постане класично драмско позориште, баш као што је у савременом свету новац довољан да се према животу односимо као богови.

Ауторски тим представе дише ову идеју у ритму језика који нам је прочитао једну сасвим нову истину, расветливши лењост, инерцију и апатију као најстрашнију болест модерног друштва. Осим тога, далеко је важније истаћи да посвећеношћу, марљивим ангажовањем у тој дијагностици редитеља, као и писца (јер је Станичић пажљивим одабиром речи заиста створио један сасвим нови комад), глумаца који су нам ову представу донели као позоришни бисер Боке Которске на начин да је разумемо као да смо мештани, али и ликовних уметника ове карикатуре, који су сценографијом и костимом доследно сместили радњу Марковићеве *Белаве певачице* у надреалан сценски, али тако реалан и познат балкански простор, заједничким снагама шаљу универзалну поруку: да је могуће. У снази те поруке лежи мудрост овог уметничког остварења и нада за ускрснуће културне свести.

Јелена Појовић

РЕЧ КРИТИКЕ

ЂЕЛАВА ПЕВАЧИЦА

ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ТИВАТ (Црна Гора)

У БУЊУЕЛОВОМ ЗАГРЉАЈУ

(О представи "Ђелава певачица" по драми Ежена Јонеска у режији Јагоша Марковића, а у продукцији Центра за културу из Тивата, Црна Гора. Главне улоге: Оља Одановић, Бранко Видаковић, Дубравка Дракић, Момчило Ошашевић, Сандра Бујарски, Бранислав Појовић)

Надреализам је уклет и правац у уметности увек осуђен на несхатљивост, али и на велику речитост и елоквентност. Тежак у изражају, овај је правац у уметности поклатио човечанству велика имена као што су Салвадор Дали и Луис Буњуел. Са многим састојцима апсурда, надреалистички начин промишљавања носи са собом и хумор који наликује на гротеску, али је савршено привржан за живот, тачније инспирисан од живота. *Ђелава певачица* Ежена Јонеска је драма која својим апсурдистичким ди-

јалогом отвара ново поглавље у светској драматици, док представа коју смо гледали синоћ је на неки начин револуционарна управо по надреалистичкој констелацији, али и по језичкој конвергенцији. Јонеску је језик био драматуршки алат и он је све своје комаде градио на језичком инструментализму. Представа Јагоша Марковића отвара поре бесмислености куртоазије коју препознајемо у себи, али нам его не дозвољава да признамо да смо апсурдни и нелогични добар део свог живота. Једино нам симпатички мост дозвољава да се смејући се на сјајни хумор ове представе некако смејемо и себи, а и целој својој тривијалности коју је Јонеско издвојио од баналних реченица *Асимил* курса Енглеског језика.

Ова представа отвара много питања око тривијалности наше свакодневице, а и о бесмртној хипокризији која ће постојати као језичка бактерија док је света и века. Два пара њих, које увек проналазимо поред нас, говоре све што им падне на памет и преко тог језичког галиматијаса отварају врата глобалне културолошке несхваћености и управо у тој редундатности проналазимо нашу несрећу коју гајимо као чудовиште које нас једног дана са-

меље и од нас направи безличну масу. Ово звучи сурово, али и смешно јер ова продукција *Ђелаве певачице* нас одводи у танке и невидљиве нити реализма које препознајемо у сјајној игри глумца, али и у компактној режији Јагоша Марковића. Представа се игра на бокешком наречју и тиме тај редитељски кључ отвара универзалност мотива, али и језгра радњи и карактера. Порука је недвосмислена и врло опасна, свакако када погледамо са друге стране те „куртоазије“ и „тривијалности“ и она гласи: несхваћеност је ирреверзибилни процес који почиње од нас и завршава опет са нама. Јонеско се у принципу бави дијалогом у паровима: и у *Ђелавој певачици*, и у *Лекцији* и у *Сјолицима*, а и у *Амегеу*. У његовим делима језик постаје непријатељ ликова и велики проблем који обухвата цело духовно биће човека.

Јагош Марковић са својим чврстим редитељским концептом, глумци са својим оштрим и егзактним ликовима нам пружају представу са савршеном јасноћом и великим уметничким предзнаком. И што је најважније, не остављају нас равнодушним после изласка из позоришта.

Сашо Ојненовски

Приредила
Јана Савић:

УТИСЦИ

Баш ми се допала представа! Сви-дело ми се какав је редитељски приступ класичној драми апсурда донет односно драма је смештена уместо у британски, у бококоторски контекст и то ми се веома допало. Мислим да је то некако нама ближе, духовитије, а опет је задржана сама суштина драме апсурда какву знамо. Наравно похвалила бих глумце, били су изузетни, држали су пажњу до самог краја.

Ана Крстић

Допао ми се језик, ја сам раније живела у том крају горе па ме је то некако подсетило и емотивно ме вратило. Што се тиче глумаца одуше-

вила ме је Олга. Ја сам нарочито због Јагоша Марковића волела да видим његову представу, први пут гледам његову представу, фасцинирана сам глумом, сценографијом и причом наравно, ипак ћу и мало код куће да погледам аутора, треба се мало више заинтриговати за дело, али феноменално, јединствено за Ниш.

Марија и Данијела

Представа је изванредна! Чим сам видела да је на програму, истог момента куповина карте и долазак. Гледала сам три Ђелаве певачице, али ова је посебна, близак ми је тај бокешки говор, волим Јагошеве режије,

ова је посебна зато што је та која јесте. Утисак је изванредан, сјајна екипа, изванредна глума, фантастично! Оно што је специфично је примењен бокешки говор и адаптација текста који је задржао свој интегрални састав али је толико специфичности дао дијалекат, дух тих људи које познајем, јако волим тиватски програм. Препоруке да ко год има могућности погледа, заиста вреди!

Јасмина Радовановић

Као и синоћ, све је било супер, што смо ближи крају, све су боље представе. Свака им част!

Бранка Николић

ПУБЛИКЕ

Још једно ново читање театра апсурда, сви смо ми познаваоци Јонеска, Бекета и те врсте театра, али је увек лепо видети неко ново извођење односно неки нови другачији поглед где видимо театар апсурда можда смештен у неко другачије време где се неке универзалне вредности које је уочио Јонеско нису промениле до данас и увек су примењиве и увек су уочљиве. Лепо је било, глумци су крајње професионално урадили свој посао. Нажалост, редитеља вечерас нећемо моћи ништа да питамо у вези са његовим редитељским делом. Имаћемо прилике да на округлом столу чујемо од глумаца како су сарађивали са покојним Јагошем и како ће нам пренети ту његову енергију да не може он да говори него ће они говорити о њиховој сарадњи током спремања представе, биће занимљиво да нам објасне зашто су у овој води. Нека редитељска решења су стварно оригинална, нису виђена до сада и стварно смо уживали!

Гордана Арсић

Мени је била баш добра представа, интересантна, хумористична, ликови су били баш добро искарактеризирани. Уклопила ми се добро и сценографија и костимографија, све то је добро дочарало ликове и учинило их интересантним и тај текст апсурдни који они изговарају у потпуности има смисла на основу њихове радње и односа који су изградиле. Била су ми баш добра редитељска и сценска решења са покретом и говором тела и одушевљена сам била тиме што Сандра Бугарски сат и по времена у току представе стоји у једном положају. Само на основу тог једог лика можеш да видиш како заправо једна безгранична креативност кроз једно сценско решење објашњава људско ограничење у његовој некој животној улози.

Анђела Андријевић

Дивна је представа, види се да су глумци врло потрешени губитком свог редитеља, то се баш видело и на самом крају код поклона, а иначе немамо шта да додамо, феноменално је, они су све рекли за себе, и представа и текст је адаптиран на диван начин без обзира што нама није близак овај бокешки наратив, али мислим да смо разумели. Донело је неко сећање на младост, на ове песме које ми старији памтимо, нарочито Барбара. Све у свему је диван утисак. Коментарисала сам са ћерком да нисмо приметиле ни врућину што је предходних вечери било неподношљиво, да ли је то ефекат оне воде на сцени, нешто јесте.

Љиљана Ристић

РЕЧ КРИТИКЕ | БЕЛАВА ПЕВАЧИЦА ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ТИВАТ (Црна Гора)

КРЕАТИВНО ОЗВУЧАВАЊЕ ЈОНЕСКА НА БОКЕШКИ НАЧИН

Белава певачица, по тексту Ежена Јонеска у извођењу Центра за културу Тиват, последња је режија прослављеног Јагоша Марковића, којом као да се симболично затвара круг над његовим изузетним позоришним опусом, кога су посебно обележиле инсценације из такозваног медитеранског круга. Бокешки Јонеско, пресловљен сада на локални дијалекат, пресељен из Лондона у заумно закриље Боке Которске, сведен са монденско-грађанског дискурса на ниво которанског глагољења, које не искључује ни гласовне експирације, ни станке у говору, ни паузе у размишљању – што догађајима на сцени даје посебан тоналитет – претвара се у посебан вид сценске реалности којем нису потребна никаква накнадна естетичка домишљања да би се наративом досегла гледаочева пажња и потакла његова благонаклоност. Својим реакцијама и бучним екскламацијама, нишка публика је, у финалису петог так-

мичарског дана Фестивала *Театр на раскрићу*, то и потврдила.

Марковићева режија не само да се није огрешила о поетику великог драматичара апсурда, већ је преузевши одговорност за вешто и домишљато преобликовање, успела да чувене комуникацијске „багове“, застоје у говору и мишљењу, силогизме и очигледне парадоксе, вешто транспонује у менталитетски миље, који прото-тексту читаве једне европске позоришне поетике и естетике (Адамов, Жене, Бекет, Поповић) придода аутентичан дух савременог доживљаја (апсурдног) света и исто таквог човека у њему. Од Јонескових типизираних ликова, склоних механицизму, репетицијама, ехолалијама и стихомитијама, дошло се до пародије једне локалне логике изражавања кадре да се понавља до у недоглед, да провоцира на једак смех, да голица по логици тренутка, а да ипак не саопшти ништа ново. Није ли то заправо пуна конфирмација поетике оригинала?

Овако устројених односа на сцени, глумачка екипа дохватила се здружно и са дубоким разумевањем ни мало једноставних интерпретацијских задатака: Госпођа Борио – Олга Одановић, Господин Борио – Бранко Видаковић, Госпођа Лазари – Дубравка Дракић, Господин Лазари – Момчило Оташевић, Мери од Мерица – Сандра Бугарски, Капо Помпијери – Бранимир Поповић. Они своје задатке реализују одмереним и промишљеним комичким средствима, не прелазећи

границу доброг укуса, који би овако прерушеног Јонеска могао лако да приближи персифлажи или некој сродној, али недовољно аутентичној позоришној форми. Глумачко разумевање сценског говора и његова комичка употреба у овој представи – каквог ли парадокса – постају нови кључ за тумачење Јонескових слепих улица у комуникацији и презентацији апсурда као усуда савременог човека, изгубљеног и отуђеног у покушају да се приближи другом људском бићу, недорасао етосу и склон површним емоцијама. Еклектични и понегде цитатни дискурс представе, у једном тренутку, потпуно неочекивано, како је и ред у театру апсурда, у глумачки говор уплиће чак и десетерац Његошеве „Луче микрокозме“, али без приметних шавова или непримереног контрапункта. Невен Станичић (превод и сценски говор), који се постарао да бокешки аргумент постане моћно сценско оруђе, у значајној мери заслужан је за валидну транспозицију позоришно-комуникацијског знака из оригинала у ову промишљену и пријемчиву Марковићеву инсценацију. У прилог тврдњи да позориште „потказује живот“, како је негде прорекао Душан Ковачевић, своје смирење и свој пут у трансцедентно, редитељ Јагош Марковић нашао је управо на просторима одвијања своје последње инсценације – у „невести Јадрана“, негде надамак Котора.

Дејан Пејковић

РЕЧ КРИТИКЕ | БЕЛАВА ПЕВАЧИЦА ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ТИВАТ (Црна Гора)

ЧУДЕСНО ПОЗОРИШНО ЈЕДИЊЕЊЕ

Белава певачица Јагоша Марковића јесте чудесно позоришно једињење медитаранског, духа, даха боје и звука настало на подлози театра апсурда. Јонескова драма која се тумачи као образац оне струје у позоришту која поништава смисао речи, које изриче сумњу у говорни језик као форму комуницирања у свету испражњеном од емоција, одавно се не схвата и не тумачи као авангардна уметност, него као класична позоришна форма. Говор лишен смисла и значења, језички клишеи без везе са акционим чином који је у средишту Јонескове драме, у представи Јагоша Марковића постаје делатан, добија значење и смисао захваљујући

вештом преводу (и препеву) Невена Станичића на бокешки локални говор.

Као и у оригиналу, у представи Јагоша Марковића два брачна пара (Борио и Лазари) воде дијалог, који још увек чува одлике аутоматизованог, али има своју разговетност, највише на плану комике вербалног исказа. Олга Одановић захукталом буком речи открива прзнину свог бића, а Бранко Видаковић, суптилно демаскира бесмисленост те брачне заједнице. Њихови гости, Дубравка Дракић и Момчило Оташевић као супружници Лазари сликају такође крајње пластично, обезљуђено малограђанство, на граници комичног и трагичног, аутентично градећи суштину апсурда. Они уверљиво сликају испразност, дочаравају јонесковску атмосферу, сада претворену у бокешке, уморне, безнадежне конформисте каткад згрчених лица испод којих блесну повремено рефлексивних бивших живота. Сандра Бугарски у улози служавке допуњава

слику тог света, тендециозно неразговетним говором и аутоматизованим покретима. Бранимир Поповић такође својим раскошним глумачким шармом утиче значајно на развој драмске живости и животности. Сценски простор (Тара Лазаревић Кисић) и костими (Марија Марковић Милојевић) и стварно и симболички упућују на пустош егзистенције: грађански салон, као препознатљиви симбол заустављеног, малограђанског живота магловитог циља, преплављен устајалом водом и сат који опомиње на неумитност људског трајања, на прозу једноличних дана. Јагош Марковић деконструира канонско дело којим се означава зачетак једног позоришног покрета и уређује га према свом осећању света и усклађује према својој редитељској поетици чије је општепознато обележје Медитеран као његово духовно прибежиште и исходште његових најуспешнијих позоришних остварења.

Миливоје Млађеновић

Порука са промоције часописа АГОН:

Књиге, књиге, књиге

Једини часопис на простору Републике Српске који се бави анализом и опсервацијом позоришног живота и визуелних комуникација АГОН добио је своје време на фестивалу *Театар на раскршћу* и искористио га је кратко и ефектно. Главни и одговорни уредник проф. др Ненад Новаковић, експерт за електронске медије и менаџмент у култури, рекао је да су часописи овако профилисани основни крвоток информација из области позоришта.

Не желећи превише да прича о садржају часописа, пошто је то боље да свако уради за себе прелиставајући ово садржајно и информативно штиво, Ненад Новаковић је позвао све који желе да сарађују, имају код њих простора.

- Једно правило каже да ако један часопис изађе у четири броја и траје бар две године, онда има смисла да постоји и преживи. Настао је из промишљања како и на који начин попунити празнину јер није било довољно простора за стручну, научну, информативну и визуелну комуникацију. Питали су ме како пролази пошто је часопис на ћирици, довољна је чињеница да се часопис налази у Академији уметно-

сти у Загребу и на универзитетима у Загребу, Љубљани, Сарајеву - рекао је Новаковић.

На промоцији 14. броја часописа АГОН 1864-2024, који је изашао поводом 26. Театар феста *Пеџар Кочић* и 160 година од рођења Бранислава Нушића, поред Ненада Новаковића причао је и др Душко Љуштина, члан Савета фестивала *Театар на раскршћу* и менаџер у култури из Хрватске.

Нажалост, у новије време нисмо сведоци периодике када се ради о позоришту. Ту нас све води врло добро тај посао, Стеријино позорје са "Сценом", али нас то не ослобађа одговорности да пуно више радимо и помогнемо - рекао је Љуштина.

Мислим да бисмо могли избећи и рат ако будемо пуно више читали и пуно више времена трошили на озбиљну литературу. Оно што ме је обрадовало, наишао сам на фантастичан текст и спомен докторице Глишић о Угљешини Којадиновићу, нашем глумцу. То је и задатак ове литературе - рекао је Љуштина.

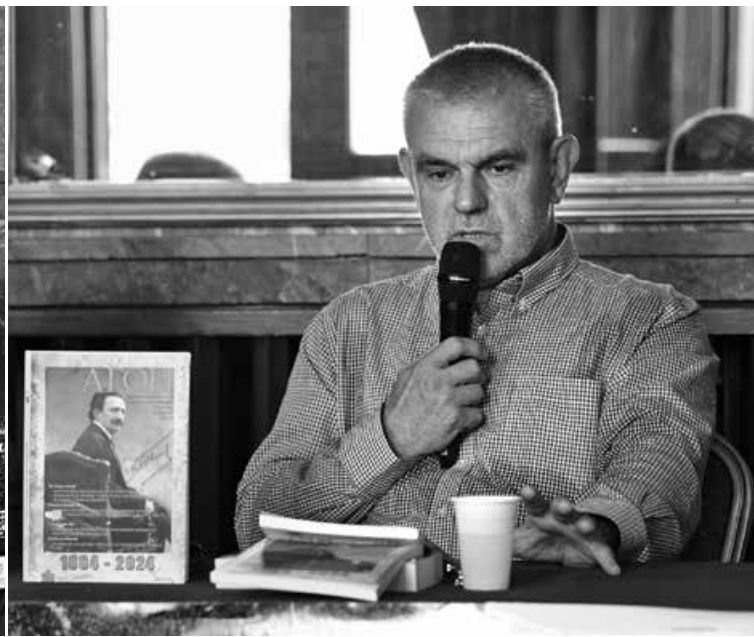
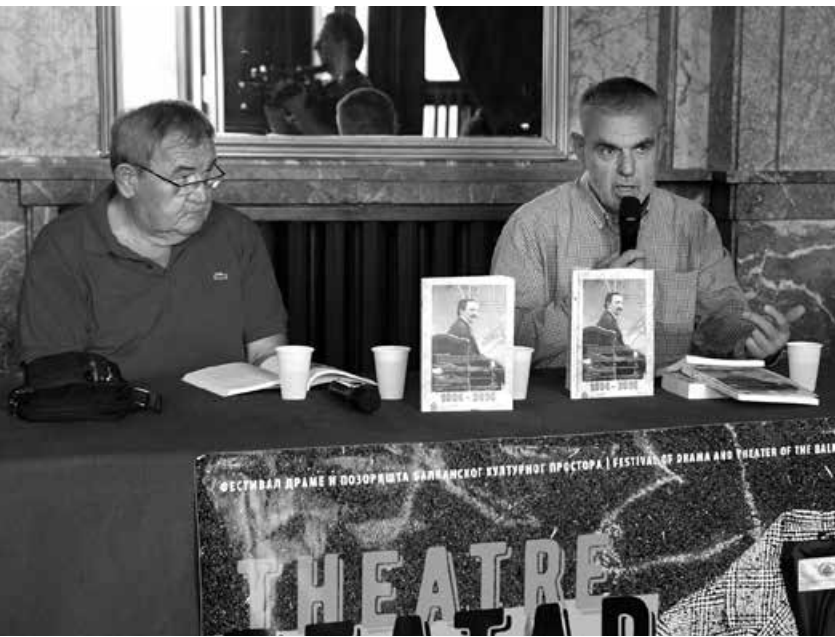
На крају је додао: „Књиге, књиге, књиге“ као поруку свима јер „свет из средњег века није довела парна локомотива, него књига“.

Часопис заједнички реализују Народно позориште Републике Српске и Академија уметности Универзитета у Бањој Луци. Издавачи су БЛЦ Бања Лука и *Бесега* Бања Лука.

Љубица Јоцић

ПРОГРАМ

ВЕЧЕРАС НА ФЕСТИВАЛУ

ЕЛЕМЕНТАРНЕ ЧЕСТИЦЕ

НАРОДЕН ТЕАТАР „ИВАН ВАЗОВ“, СОФИЈА (Бугарска)

Драматизација и режија: Крис Шарков
Драматург: Маја Праматарова
Музика: Емилијан Гацов Ёлби
Сценографија и костим: Никола Тороманов
Мултимедија: Ралица Георгијева
Помоћник редитеља: Ирина Иванова
Дизајн плаката: Николај Димитров НАД
Фотограф: Александар Богдан Томпсон

Играју:

Теодора Духовникова
Жаклин Даскалова
Димитар Николов
Мартин Димитров
Елена Иванова
Славена Зајкова
Дарина Радева

О ПРЕДСТАВИ

Сви синоними речи изазован одговарају делима Мишела Уелбека. *Елементарне честичце*, роман, који га је прославио широм света, на провокативан, храбар, арогантан, па и увредљив начин открива проблеме савременог европског друштва. Кроз занимљиве приче два брата – учитеља и успешног биолога, говори о љубави у времену хипертехнологије. Питања се постављају дрско, али са идеализованим погледом на будућност човечанства.

Превести на сцену роман од толиког значаја за разумевање наших променљивих времена је огроман изазов. Приступ тима је ироничан и парадоксално лирски, како и одговара Уелбековом схватању. Осуђен на живот, човек брзо прекида везе са прошлошћу и тек треба да научи како да препозна звукове будућности.

Представа је друштвена антиутопија, која поставља питање да ли човек може да сачува своју способност да воли у дехуманизованом свету. Одговор се тражи путовањем уназад и унапред кроз време. Наши водичи су редитељ (аутор сценске адаптације) и глумци, којима је Уелбек важан водич у осмишљавању ове нове парадигме.

Представа *Елементарне честичце* део је програма Театар+.

Театар+ је платформа за дуготрајан и заједнички стваралачки рад на размени идеја и представљању нових драматуршких и сценских трендова у савременом позоришту.

ОСНИВАЧИ ФЕСТИВАЛА

Град Ниш

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
НИШ

ФЕСТИВАЛ ПОДРЖАЛИ

Република Србија
Министарство културе

ZLATARA
STANI VIROVIĆ
1993

ПРИЈАТЕЉИ
ФЕСТИВАЛА

AdverCity

La Vie
cafe & restaurant

МЕДИЈСКА ПОДРШКА
ФЕСТИВАЛА

Издавач: Народно позориште Ниш · За издавача: Спасоје Ж. Миловановић
Редакција: Јована Станковић (уредница), Љубица Јоцић, Јана Савић · Прелом: Саша Јовановић
Фото: Мирослав Лавренчић · Штампa: Nais print, Niš · Тираж: 30 примерака
Народно позориште Ниш · Синђелићев трг бб, 18000 Ниш, Србија
Веб сајт: www.narodnopozeristenis.rs · Фејсбук страница: <https://www.facebook.com/NiskoNarodnoPozoriste/>
E-mail: npnis@narodnopozeristenis.rs · direktor@narodnopozeristenis.rs
uprava@narodnopozeristenis.rs · marketing@narodnopozeristenis.rs